

УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКИЙ ВИМІР ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Стаття присвячена вивченню проблем і виокремленню перспектив розвитку транскордонного співробітництва між Україною та Угорщиною. Значна увага приділена розвитку правового аспекту транскордонного співробітництва регіонів двох сусідніх країн Європи.

Ключові слова: Україна, Угорщина, ЄС, інтеграція, транскордонне співробітництво, регіон.

Взірцем цивілізованої міжнародної та транскордонної співпраці є досвід двосторонніх міжнародних та міжрегіональних взаємовідносин України й Угорщини наприкінці ХХ та на початку ХХІ століття у центральноевропейському регіоні, на думку провідного наукового співробітника Інституту світової економіки та міжнародних відносин НАН України Єви Кіш [1]. Адже саме двосторонні міжнародні відносини України та Угорщини як двох незалежних держав протягом 90-х років ХХ століття та на початку ХХІ століття слугують прикладом прагматичної міжнародної співпраці у Центральній Європі. Угорщина однією з перших визнала незалежність України і, таким чином, зробила перший крок до встановлення та формування рівноправних, добросусідських двосторонніх відносин. Фундаментом політико-правового партнерства між двома державами стало підписання 3 грудня 1991 року в Києві Протоколу про встановлення дипломатичних відносин між Україною та Угорською Республікою. Симптоматично, що вже через три дні після підписання Протоколу, тобто 6 грудня 1991 року, було підписано Договір про основи добросусідства та співробітництва між Україною і Угорською Республікою, який

згодом – 1 липня 1992 року - було ратифіковано Верховною Радою України.

У розвитку транскордонного співробітництва між Україною та Угорщиною особливе місце відводиться межуючим прикордонним регіонам: Закарпатській області, Україна та області Саболч-Сатмар-Берег, Угорщина. Закарпатська область є одним із західних прикордонних регіонів України, знаходиться на перетині державного українського кордону з чотирма європейськими державами: Польщею, Словаччиною, Угорщиною і Румунією. Сусідня область Саболч-Сатмар-Берег (північно-східний регіон Угорщини) межує з адміністративно-територіальними одиницями трьох держав - Словаччини, України й Румунії. Це дозволяє зазначеним територіям формувати і ефективно здійснювати на міжрегіональному рівні багатостороннє транскордонне і єврорегіональне співробітництво [2].

Правова система регулювання українсько-угорського транскордонного співробітництва складається з двох підсистем: міжнародно-правової та національної. Основою розвитку міжнародних відносин транскордонного співробітництва України із Угорщиною є, насамперед загальноєвропейські норми і принципи, закріплені в документах Ради Європи. Європейська Рамкова Конвенція, разом із двома додатковими протоколами, становить загальні правові засади транскордонного співробітництва регіонів держав Європи, в тому числі України і Угорщини [3].

На національному рівні *стаття 8 Договору* про основи добросусідства та співробітництва між Україною і Угорською Республікою, зобов'язує Сторони всіляко сприяти розвитку контактів між регіональними і місцевими органами самоврядування, а також заохочувати транскордонне співробітництво у всіх галузях, всебічно сприяти розширенню контактів між своїми громадянами як на індивідуальній основі, так і по лінії державних, громадських та інших організацій (стаття 9).

Утім, одним з найголовніших документів, що регулюють взаємовідносини суб'єктів транскордонної кооперації між органами місцевого та регіонального самоврядування України та Угорщини, є *Угода про транскордонне співробітництво*, яка була підписана 11 листопада 1997 року в Будапешті, де, зокрема, зазначалося (стаття 7), що подібна співпраця між територіями України та Угорщини може здійснюватися в таких сферах:

- розвиток населених пунктів і регіонів;
- транспорт та зв'язок;
- енергетика;
- охорона навколишнього середовища;
- охорона водних ресурсів та їх раціональне використання;
- забруднення повітря та зниження рівня шуму;
- освіта, професійне навчання, наукові дослідження; охорона здоров'я;
- туризм;
- проблеми населення прикордонної зони;
- питання, пов'язані із створенням та функціонуванням контрольно-пропускних пунктів;
- транскордонне економічне співробітництво;
- гуманітарне співробітництво [4].

В Угорській Республіці саме *Державна концепція розвитку територій* визначає принципові напрями розвитку регіонів як двох взаємозв'язаних систем:

1. Принципові напрями просування міжнародної інтеграції. Угорська територіальна політика сприяє адаптації регіональної політики Європейського Союзу, збалансованому розвитку прикордонних територій, підтримує розроблення загальноєвропейської

стратегії розвитку територій, повноцінне включення регіонів, насамперед депресивних, до європейської територіальної та економічної структур. У Концепції виокремлено важливість співробітництва із сусідніми державами, особливо у розвитку економіки, спільному захисті природних багатств і ресурсів та сприянню розроблення і реалізації спільних концепцій територіального розвитку.

2. Національні цілі, напрями та завдання розвитку регіональної політики. Згідно із Законом УР XXI від 1996 року про розвиток та впорядкування регіонів до загальних цілей розвитку територій можна віднести сприяння розвитку соціальноорієнтованої ринкової економіки, розповсюдження інноваційних процесів, а також створення регіональних структур, що відповідають соціальним, економічним цілям та цілям охорони навколишнього середовища [5].

На транскордонному рівні стосовно безпосередньої співпраці регіонів України та Угорщини - Закарпатської області та регіону Саболч-Сатмар-Берег, *Державна концепція розвитку територій* визначає такі пріоритетні цілі:

- у сфері економічного розвитку першочерговим є збереження та селективний розвиток створеного промислового потенціалу, інтегрований розвиток аграрної галузі, краще використання регіональних особливостей для розвитку туризму. Щодо міста Ніредьгаза, то Концепція виділяє необхідність посилення його функцій як науково-освітнього центру. Також виокремлюється розвиток підприємницької зони Загонь та створення логістичного центру на українсько-угорському прикордонні;
- щодо розвитку людських ресурсів, то акцентовано на потребі підвищення рівня загальної освіти, її диференційованому розвитку, перетворення міста Ніредьгаза в університетський та інноваційно-технологічний центр;

- стосовно розвитку технічної інфраструктури, то до найважливіших завдань належить розбудова автотраси МЗ до Полгара, і далі – до українсько-угорського кордону; розбудова швидкісної траси МЗ – Дебрецен; розвиток каналізаційної та очисної систем; розширення і подальший розвиток водоочисної системи у Ніредьгазі, поліпшення якості питної води, а у галузі водного господарства – охорона від паводків на українсько-угорському прикордонні.

Якщо говорити про *двосторонню співпрацю*, то показовим прикладом реальної та стратегічно виваженої транскордонної співпраці прикордонного регіону України – Закарпаття - з прикордонним регіоном Угорщини - Саболч-Сатмар-Берег, слугує Концепція спільного розвитку прикордонних територій України та Угорщини, прецедент складення якої не існує більше по периметру кордону України.

Угорщина і Україна розробили цей документ, беручи до уваги традиції двостороннього прикордонного співробітництва, наявну інфраструктуру на кордоні і в прикордонних регіонах; виходячи із спільної мети інтеграції до Європейського Союзу, усвідомлюючи важливість спорудження V європейського транспортного коридору як важливої з'єднувальної ланки між Заходом та Сходом, враховуючи різницю у темпах інтеграції двох країн в Європейський Союз, усвідомлюючи важливість створення належних умов на українсько-угорському кордоні та мінімізації можливих негативних явищ у торговельно-економічній галузі і сфері людських контактів, що пов'язані із вступом Угорщини до ЄС.

Основними напрямками розвитку українсько-угорського прикордонного співробітництва, відповідно до Концепції, є такі:

- 1) розбудова українсько-угорського кордону;
- 2) облаштування зони міжнародних транспортних коридорів, зокрема участь у розвитку європейських транспортних коридорів, а саме V транспортного коридору "Трієст-Любляна-Будапешт-Львів-Київ", який є важливим елементом на шляху "Європа-Кавказ-Азія";

- 3) охорона навколишнього середовища, попередження транскордонного забруднення, захист екосистем та водних ресурсів від забруднення, поступова імплементація норм Європейського Союзу (Water Framework Directive) для раціонального водокористування у басейні р.Тиса;
- 4) співробітництво у розвитку туристично-рекреаційного комплексу, розвиток різних форм туризму, а саме: лікувально-оздоровчого, маршрутно-пізнавального (високогірний екотуризм, сільський), спортивного (гірсько-лижний) та необхідної для цього інфраструктури;
- 5) створення умов, стимулювання розвитку малого підприємництва у прикордонних регіонах, запровадження інформаційної мережі, банку даних для пошуку партнерів, сприяння розвитку виробничої інтеграції та кооперації в харчовій та переробній промисловості;
- 6) сприяння розвитку національних меншин, встановлення контактів та вивчення досвіду вирішення національних проблем та організації самоврядування національних меншин, забезпечення їх культурно-освітніх потреб [6].

Таким чином, вже з 2004 року, коли Угорщина стала повноправним членом ЄС, відбулася переоцінка форм розвитку прикордонних регіонів Угорщини, подібно як і України, відповідно до принципів регіональної політики Європейського Союзу. На сьогодні вкрай необхідним є перенесення транскордонного співробітництва у нові рамки його фінансування Європейською Комісією з метою зменшення відмінностей у розвитку двох прикордонних регіонів України та Угорщини, активізації економічного розвитку завдяки господарській діяльності, використанню людських ресурсів, інфраструктури та розвитку навколишнього середовища.

Список використаних джерел

1. Кіш Є.Б. Центральна Європа в сучасній системі єврорегіональної інтеграції: Монографія / Єва Кіш. – Ужгород : Ліра, 2008. – С.9-10.
2. Розширення Європейського Союзу: вплив на відносини України з центральноєвропейськими сусідами // Інститут регіональних та євроінтеграційних досліджень “ЄвроРегіо Україна”. – Київ : КІС, 2004. - С. 126-132.
3. Європейська Рамкова Конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (ETS No106) – Мадрид, 21 травня 1980 р. European Outline Convention on trans-frontier co-operation between territorial communities or authorities from Madrid, 21.05.1980.
4. Border and Cross-border Co-operation in the Central European Transformation Countries. Debrecen. – pp.129-136.
5. На шляху до Європи. Український досвід єврорегіонів. Інститут Схід-Захід. – Київ : Логос, 2000. – С. 13-34.
6. Регіональна політика в країнах Європи. Інститут Схід-Захід. – Київ : Логос, 2000. – С. 28-61.

Кулчар Т., Иллар К. Украинско-венгерское измерение трансграничного сотрудничества.

Статья посвящена изучению проблем и определения перспектив развития трансграничного сотрудничества между Украиной и Венгрией. Значительное внимание уделено развитию правового аспекта трансграничного сотрудничества между регионами этих стран.

Ключевые слова: Украина, Венгрия, ЕС, интеграция, трансграничное сотрудничество, регион.